

FÅR **ALLE** BARN OG UNGE DELTA?

Redd Barna

En undersøkelse blant norske kommuner om hva de gjør
for å sikre en inkluderende fritidsarena

FÅR ALLE BARN OG UNGE DELTA?

Utgitt av Redd Barna 2019
Foto: Tone Kråkenes
Grafisk design: Brød&tekst
Trykk: 07Media

«Barn i Norge blir isolert og utestengt som en direkte konsekvens av å ikke kunne delta på fritidsaktiviteter.»

Vi kan ikke se på når barn holdes utenfor

Alle vennene i klassen din går på ballett. Det gjør ikke du. Kanskje det er fordi foreldrene dine ikke har råd til det. Kanskje det er fordi du ikke har rett utstyr, eller fordi instruktøren fokuserer på prestasjoner framfor motivasjon og læreglede. Kanskje foreldrene dine mener ballett er en jentesport, og at du som gutt derfor ikke burde være med. Kanskje du ikke har fått informasjon om at tilbudet eksisterer, fordi foreldrene dine ikke forstår de norske informasjonsarkene som blir utdelt på skolen. Kanskje jobber mamma sent, så ingen kan kjøre deg til dansesalen. Kanskje kommer ikke rullestolen din seg inn i bygget. Du føler deg utenfor.

For mange barn, oppleves det å være annerledes og utenfor som flaut. Det å ha lite penger kan føles flaut. Det å måtte motta mer hjelp enn vanlig på grunn av en funksjonsnedsettelse kan føles flaut. Det å ha strenge foreldre kan føles flaut. Og det som er flaut, det er det vanskelig å snakke om. Derfor snakker barn ofte ikke om dette, og det blir tabubelagt. Det er et tabu vi er nødt til å bryte, slik at vi igjen kan bryte ned barrierene som gjør at noen barn ikke får delta på lik linje med andre.

Barn fra familier med lite penger, barn som har nedsatt funksjonsevne eller har minoritetsbakgrunn er noen av de som trenger

inkluderings tiltak mest. Likevel er det disse som systematisk blir tilsidesatt. Dette til tross for Fritidserklæringen, som sier at alle barn har rett til å delta på fritidsaktiviteter, uansett hvem de er eller hvilken økonomi familien har. Barn i Norge blir isolert og utestengt som en direkte konsekvens av å ikke kunne delta på fritidsaktiviteter. Dette er så urettferdig. De som bestemmer kan ikke sitte og se på at barn holdes utenfor, når det finnes håndfaste løsninger som det er mulig å gjennomføre.

Å kunne delta på en fritidsaktivitet gjør ikke nødvendigvis at livet ditt plutselig forvandles til et vidunderlig og fengende eventyr, men det setter det som kan være vanskelig i hverdagen på vent. Det etablerer et fristed. Et sted du kan være deg selv, få venner og utvikle evner og interesser.

Barn og unge trenger flere slike steder å være. Ungdomsklubber er et tiltak som vil gi oss nettopp dette. Ikke alle har plass til å være hjemme, ikke alle har lyst til å spille fotball i skolegården, og ikke alle har råd til å dra på kafé med vennene sine hver gang de har lyst til å finne på noe. Ungdomsklubber er en grunnmur i mange barns liv. Klubbene opererer som et knutepunkt der barn og unge kan møte nye venner og trygge voksenpersoner. Et sted hvor viktigheten av lønnen til foreldrene dine

minimeres. Karakterpress og tanker om andres forventninger til deg kan også bli mindre, kanskje forsvinne helt.

Fritidsaktiviteter og fritidsklubber gir oss barn et fellesskap vi kanskje ikke får på skolen og ellers. Det gir oss barn verdier og en mening i hverdagen, og det kan bidra til å forebygge kriminalitet. Det er provoserende å se hvor mye barns rett til lek og fritid blir bagatellisert - det er en grunn til at denne retten er nedfelt i FNs barnekonvensjon.

Ja, tenker du kanskje, dette er en viktig sak, men jeg har ingen forutsetninger for å fikse dette. Det er enkelt å legge skylden på alle andre enn deg selv. Faktum er at vi alle bidrar til hvordan barn skal ivaretas i våre lokalsamfunn. Enten du er en lokalpolitiker, lærer, trener eller venn, så har du en påvirkningskraft. Og du bærer et ansvar. Vær oppmerksom på det, og gjør noe for at de barna du har rundt deg får være med i fellesskapet. Det du gjør er viktig for barn og unge som vokser opp i dag!

Hilsen Johanne Prøis Fearnley (16)
Vestre Aker ungdomsråd,
et av ungdomsrådene i
Oppdrag 31: Rett på fritid

«Dere kan skape endring og gjøre en forskjell, slik at alle barn får mulighet til å delta på fritidsaktiviteter og ha det bra på fritida.»

Får alle barn og unge i din kommune delta?

Denne rapporten er ment som drahjelp for at du som bor eller jobber i en kommune skal kunne bidra til at alle barn i ditt nærmiljø får oppfylt sin rett til lek og fritid. Både barnekonvensjonen og norsk lov er helt tydelig på at alle barn og unge har rett til å delta på fritidsarenaen. Og da har vi – alle voksne – et ansvar, og en plikt til å handle.

Redd Barna har gjennomført en undersøkelse. Vi har spurt norske kommuner om hva de gjør for å inkludere alle barn og unge på fritidsarenaen. De mest sentrale funnene blir presentert her. Dette er viktig kunnskap for å starte arbeidet med en fritidsarena der alle får delta.

For skal vi skape varig endring for barn, må vi ha kunnskap.

Barn møter på barrierer når de ønsker å delta på fritiden. Vi må vite hvilke barrierer som står i veien for barns deltakelse og vi må vite hva som kan gjøres for å fjerne disse hindringene. Noen barrierer går igjen over hele landet: penger, transport, manglende tilrettelegging, fordommer, språk og informasjon, mangel på møteplasser og psykisk press. Noen ganger kan de samme

løsningene fungere i mange kommuner, andre ganger må tiltakene være lokalt tilpasset.

I denne rapporten får du også høre hva barn og unge selv sier er utfordringer knyttet til deltagelse på fritidsaktiviteter, og deres konkrete forslag til løsninger. Dette har kommet frem gjennom prosjektet *Oppdrag 31: Rett på fritid* og presenteres sammen med funnene fra kommuneundersøkelsen. Flere steder i rapporten vil du i tillegg kunne lese hva folk flest rundt om i landet foreslår må gjøres. Disse innspillene er samlet inn som en del av Redd Barnas nasjonale kampanje for retten til lek og fritid - reddbarna.no/fritid

Redd Barna vil at du som leser denne rapporten skal stille spørsmålene: Hva må vi gjøre for at alle barn skal bli inkludert på fritidsarenaen? Har vi i min kommune spurt barn og unge om hvordan de har det på fritida? Har vi tiltak for at barn med behov for tilrettelegging også kan være med? Og hva med transport – kommer barn og unge seg til og fra aktivitetene? Disse og flere slike spørsmål er nødvendig å stille for å vite om alle barn i din kommune har

mulighet til å få en meningsfull fritid. I denne rapporten blir det stilt flere slike spørsmål knyttet til hver enkelt barriere.

Det er dere som bor i en kommune som vet hvordan lokalsamfunnet ser ut, hvor folk samles, hva ting koster, hvor lange avstander det er mellom sentrum og idrettsanlegget, eller hvor mange som benytter fritidsklubben. Det er dere som vet hva som fungerer og hva som mangler.

Dere kan skape endring og gjøre en forskjell, slik at alle barn får mulighet til å delta på fritidsaktiviteter og ha det bra på fritida.

God lesning, og husk at alle barn har rett til lek og fritid!

Hilsen Birgitte Lange
Generalsekretær i Redd Barna

Lytt til barn og unge!

Artikkel 12 i barnekonvensjonen gir barn rett til å gi uttrykk for sine synspunkter i alle saker som berører dem. Myndigheter har en plikt til å legge til rette slik at alle barn har tilgang til informasjon, så de kan forme og uttrykke sine synspunkter. Barn skal kunne påvirke beslutninger som tas i alle saker som angår dem, på barnas egne premisser. Retten til å bli hørt gjelder på alle de arenaer hvor beslutninger som berører barn blir tatt, både i familien, i barnehagen og på skolen, i lokalsamfunnet og på nasjonalt og internasjonalt plan.

For Redd Barna er det viktig å understreke at denne måten å jobbe på – i samarbeid med barn

og unge – dermed bidrar til kvalitativt bedre og mer bærekraftige løsninger, fordi de er 'forankret' hos barn og unge selv.

Med andre ord: for å kunne utvikle treffsikre og langvarige tiltak for hvordan alle barn og unge skal få innfridd artikkel 31 om rett til lek og fritid, er det nødvendig at barn og unge får bidra til å identifisere utfordringer og foreslå løsninger. Alle kommuner bør derfor legge til rette for gode medvirkningsprosesser og -organer for barn og unge. Blant annet er det viktig at det finnes velfungerende barne- og ungdomsråd.

Hva sier barn og unge? Oppdrag 31: Rett på fritid

I 2018 gjennomførte Redd Barna prosjektet *Oppdrag 31: Rett på fritid*¹, der vi samarbeidet med barne- og ungdomsråd i 4 kommuner. Vi ville finne ut hvordan barn og unge har det på fritiden der de bor, og hva de mener skal til for at alle barn kan få være med på fritidsaktiviteter. Dette gjelder uansett hvem barna er, hvor de bor, hvilket språk de snakker, deres funksjonsevne eller hvor mange penger familien har.

Ungdomsrådene fikk opplæring i medvirkningsprosesser, og gjennomførte egne kartlegginger på skoler og ungdomskubber i sine kommuner. På bakgrunn av innspillene fra hundrevis av barn

og unge over hele landet, kom ungdomsrådene og Redd Barna frem til at barn møter på følgende barrierer for å kunne delta: penger, transport, møteplass, tilgjengelighet, og psykisk helse og prestasjonspress.

På de neste sidene kan du lese mer om hva barn og unge fra *Oppdrag 31: Rett på fritid* sier, både hva **barn og unge sier er utfordringene** knyttet til hver enkelt barriere, og deres **forslag til løsninger** som kan gjennomføres både lokalt og nasjonalt.

Artikkel 12 Barnets rett til å gi uttrykk for sin mening:

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

Artikkel 31 Hvile og fritid:

1. Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder, og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.
2. Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv, og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

¹) Redd Barna (2019): *Oppdrag 31: Rett på fritid*: reddbarna.no/rapport-opdrag31

Om Redd Barnas kommuneundersøkelse

Redd Barna har gjennomført en spørreundersøkelse blant norske kommuner for å få mer kunnskap om hva kommuner gjør i dag for å inkludere barn og unge på fritidsarenaen, men også hva som er utfordringer og oppgaver framover.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut på e-post til alle kommuner som per 31.12.2018 hadde en knutepunktfunksjon². Av 276 kommuner som mottok undersøkelsen, har 116 kommuner svart. Spørreundersøkelsen ble sendt direkte til personen som har rollen som knutepunktfunksjon i kommunen.

Denne personen har ansvar for å koordinere det frivillige og offentlige arbeidet i kommunen som er rettet mot barn og unge. For å søke tilskuddsmidler gjennom Bufdir sin *Nasjonale tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier*² er det et krav at kommunen har en slik knutepunktfunksjon.

Spørsmålene i undersøkelsen er basert på funn og barrierer definert av barn og unge gjennom prosjektet *Oppdrag 31: Rett på fritid*.

116
av 276
kommuner har svart
på undersøkelsen

I denne rapporten har Redd Barna snakket med kommuner som har en knutepunktfunksjon og som dermed har startet arbeidet for en inkluderende fritidsarena. Det hadde vært interessant å kunne sammenligne disse resultatene med status i de kommunene som fortsatt ikke har en slik knutepunktfunksjon.

Hva er hovedfunnene i kommuneundersøkelsen?

- Flertallet av kommunene tilbyr økonomiske støtteordninger til familier. Ordningene kan dekke kontingent, utstyr og støtter til reiser/cuper. Mange kommuner er usikre på om de virkelig når dem som trenger støtte. Informasjon om støtteordninger finnes dessuten nesten alltid bare på norsk.
- Mange kommuner har utlånssordninger for fritidsutstyr, men åpningstidene er lite tilpasset behovet til barn og familier. Utlånssentralene er stort sett åpne på dagtid, når folk er på jobb eller skole.
- Transporttilbud er sjelden tilpasset barn og unges behov, og det er få kommuner som tilbyr økonomisk støtte til transport. Det er også få kommuner som har transporttilbud for barn med behov for tilrettelegging.
- Mange kommuner sier at de har en møteplass for barn og unge, men åpningstidene er svært varierende. Noen kommuner har åpent alle hverdager, mens andre har bare åpent en dag i måneden. 2/3 av kommunene har møteplasser som er universelt utformet slik at alle barn kan delta, uavhengig av funksjonsevne.

- En stor del av kommunene svarer at de har en oversikt over aktivitetstilbud, men kun to kommuner sier at oversikten finnes på andre språk enn norsk.

Utfyllende funn fra undersøkelsen blir presentert utover i rapporten.

² Se side 24 for mer informasjon om Knutepunktfunksjonen og *Nasjonale tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier*.

5 tips til hvordan din kommune kan sikre barn og unges rett til lek og fritid

Barnekonvensjon art. 31 gir alle barn rett til hvile, fritid og lek. Å få være med på fritidsaktiviteter bidrar til tilhørighet, fellesskap og mestringfølelse. Barn får prøve ut interesser og utvikle talenter, treffe venner og utvikle sosiale ferdigheter. Selv om mange er aktive på fritida, er det fortsatt barn og unge som holdes utenfor. Dette må vi gjøre noe med!

Her er 5 tips til hvordan din kommune kan sikre en inkluderende fritidsarena:

1 Lytt til barn og unge og gi dem mulighet til innflytelse

Artikkel 12 i barnekonvensjonen gir barn rett til å gi uttrykk for sine synspunkter i alle saker som angår dem. Når barn og unge får være med og identifisere utfordringer og løsninger, kan vi sammen utvikle treffsikre og bærekraftige tiltak. Legg til rette for medvirkning fra ulike barn og unge, og samarbeid gjerne med barne- og ungdomsrådet.

2 Lag en handlingsplan for inkluderende fritid

Barnekonvensjonen, konvensjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse, norsk lov og Fritids-erklæringen gir alle barn og unge rett til å delta på fritidsarenaen. Men dette må konkretiseres og forankres i kommunens egne planer og tiltak. Det er viktig å samarbeide tett med frivilligheten i dette arbeidet, for å lage helhetlige og langsiktige planer. Sjekk ut www.allemed.no

3 Støtteordninger og informasjon

Sørg for oppdatert og tilgjengelig informasjon om fritidstilbudet i kommunen, og sikre økonomiske støtteordninger og låneordninger som dekker kontingent, reise, og utstyr. Informasjon må være universelt utformet og finnes på flere språk, og bør rettes mot barn og unge, foreldre, fritidsarenaer og voksne som møter barn og ungdom i sitt arbeid.

4 Møteplasser for barn og unge

Barn og ungdom trenger et sted å være uten prestasjonspress som er gratis og ikke krever påmelding. Lokalene må være universelt utformet slik at alle kan delta på lik linje. Barn og unge må få innflytelse i alle beslutningsprosesser som handler om møteplassen. Husk transportordninger som sørger for at barn og unge kommer seg hjem når fritidsklubben stenger!

5 Transporttilbud tilpasset barns behov

Offentlig transport er ofte tilpasset skolerutene, men ikke hva barn gjør på fritiden. Kommunen bør kartlegge og utvikle transport basert på barn og unges behov, som er universelt utformet og tilpasset ulike funksjonsevner. Inviter veldig gjerne barn og unge til å være med på en slik kartlegging. Transporttilbudet må ha lave priser og/eller være gratis for barn opp til 18 år.

Lykke til med å oppfylle barn og unges rett til lek og fritid!

PENGER

106 000 barn vokser opp i en lavinntektsfamilie.³ Det er mer enn hvert tiende barn i Norge. Forskning viser at barn fra lavinntektsfamilier deltar i mindre grad i organiserte fritidsaktiviteter enn andre barn.⁴

OPPDRAG 11
RETT
PÅ
FRITID

BARN OG UNGE SIER:

Penger er en faktor som stenger barn ute fra fritidsaktiviteter. Mange forteller at de enten har opplevd dette selv eller kjenner noen som ikke har hatt råd til å være med. I tillegg til kontingent kommer utstyr og utgifter til cuper, samlinger og andre reiser som man bør (og vil) få med seg. For noen barn kan dette gjøre at de ikke melder seg på aktiviteten i det hele tatt, fordi de vet at det blir for dyrt for familien. De høye kostnadene kan også være en grunn til at eldre ungdommer slutter på fritidsaktiviteten. Jo eldre en blir, jo høyere blir prisen for å delta. Barn og ungdom som må slutte på aktiviteter fordi familien ikke har råd, forteller at de kan føle seg mindre verdt enn andre og bli ensomme. Dette kan også gå ut over deres motivasjon og trivsel på skolen.

FORSLAG TIL LØSNINGER:

- **Senk kostnadene:** Kontingenter og andre kostnader for å kunne delta på fritidsaktiviteter må senkes. Kommunen bør støtte lag og foreninger økonomisk, og etablere lett tilgjengelige støtteordninger. Slik kan lagene og foreningene ha lavere kontingenter, og kanskje sette et tak for hvor mye aktivitetene skal koste.
- **Kartlegg kostnader:** Lag og foreninger bør gå gjennom rutiner og praksiser for å kartlegge alt som betyr kostnader for familiene til barn og unge som er med. På bakgrunn av slike kartlegginger kan foreningene og lagene vurdere hvor de kan endre praksis, og hvordan de kan søke offentlige støtteordninger. Trenere og andre aktivitetsledere må bli bevisste på at når det koster å være med, så er dette med på å holde barn og unge utenfor.

- **Forhindre utstyrspress:** Voksne må ta ansvar for at det ikke blir dannet et utstyrspress blant barna som er med. Det burde være vanlig å ha utlånsordninger i klubben eller foreningen, sånn at barn kan låne og dele på utstyr. Da blir det ikke lagt opp til at alt må kjøpes nytt hele tiden. Biblioteket og møteplasser for ungdom bør også ha låneordninger. Dette er også bra for miljøet.
- **Fellesdugnad** kan være en måte å holde penge- og utstyrspresset nede på. Hele laget eller foreningen kan være med på dugnad, for å få støtte til det som alle trenger, som drakter, instrumenter og annet utstyr. Lag og foreninger kan bli sponset av lokale bedrifter til denne typen dugnadsarbeid. Dette er bedre enn at hver enkelt familie samler inn penger, for det er det ikke alle som har tid eller mulighet til å gjøre.

32%
av kommunene svarer at de IKKE har økonomiske støtteordninger for å sikre at barn og unge får delta på fritidsaktiviteter.

KOMMUNENE SIER:

Redd Barna har spurt kommunene hva de gjør for at penger ikke skal hindre barn og unge i å delta på fritidsaktiviteter, som økonomiske støtteordninger og utlånsordninger.

Økonomiske støtteordninger
Av 116 kommuner som har svart på Redd Barnas spørreundersøkelse, har 112 kommuner svart på spørsmål om de har økonomiske støtteordninger.

32% av kommunene svarer at de IKKE har økonomiske støtteordninger for å sikre at barn og unge får delta på fritidsaktiviteter.

Flere kommuner oppgir at de er i en oppstartsfasen der de enten jobber med å få på plass en støtteordning i sin kommune, eller forbedre den ordningen de allerede har.

Hva dekker støtteordningene?
73 kommuner har svart på om de økonomiske støtteordningene dekker:

- Støtte til kontingent/medlemsavgift
- Støtte til klær/utstyr
- Støtte til transport
- Støtte til turer, cuper, stevner
- Annet

84% svarer at ordningene inkluderer støtte til kontingent/medlemsavgift. I tillegg svarer litt over halvparten av kommunene at ordningene også dekker støtte til klær og utstyr, eller støtte til cuper og turer.

31 % sier de dekker alle alternativene; kontingent/medlemsavgift, transport, klær og utstyr, og støtte til cuper og turer.

Utlånsordninger
112 kommuner har svart på spørsmål om de har en utlånsordning. De har også fått spørsmål om hvordan kommunene informerer om denne ordningen.

78% av kommunene svarer at de har utlånsordning for utstyr til fritidsaktiviteter.

Mange av disse utlånsordningene er lokalisert der hvor barn ferdes, for eksempel på biblioteket eller ungdomsklubben. De fleste kommunene sier at de informerer om ordningen på kommunens nettsider og gjennom sosiale medier. Rundt halvparten bruker foreldremøter, FAU eller ranselpost for å informere om ordningen. Mange kommuner bruker også andre informasjonskanaler, som NAV, barnevernet, flyktningetjenesten, ungdomsråd, lag og foreninger, lokale medier, skoler, arrangementer og oppslag.

De fleste kommuner svarer at utlånsordningen har åpningstid mellom 08.00 - 15.30 på hverdager.

Dette kan gjøre det vanskelig å benytte seg av tilbudet, fordi de fleste foreldre og foresatte er på jobb i dette tidsrommet, og barna er på skolen. Det er kun 3 kommuner som svarer at de har åpent i helgene, og 3 kommuner som har en døgnåpen utlånsordning.

77 kommuner har svart på spørsmål om de mener utlånsordningen dekker barn og unges behov for lån av klær og utstyr til fritidsaktiviteter. Her svarer 73% «over middels».

Når kommunene ut til dem som trenger støtte?

Flertallet av kommunene svarer at de mener de økonomiske støtteordningene og utlånsordningene dekker barn og unges behov. Samtidig er det flere kommuner som deler bekymringer om at de ikke når ut til alle som trenger det. Usikkerhet knyttet til om ordningene treffer, om de når målgruppen, og om kommunen klarer å nå de barna som ikke allerede er med, går igjen i svarene.

3) SSB (2019): ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-barn-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter.

4) Fløtten, T. (2019): *Poor, but included* in Malcolm Langford (red.), Marit Skivenes (red.), Karl Harald Søvig (red.): *Children's Rights in Norway*. Universitetsforlaget.

Løvgren, M. & Svagård, V. (2019). *Ungdata junior 2017–2018*. NOVA Rapport 7/19.

Thorød, A.B. (2012). *Deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak*. Fontene Forskning 1/12: 19-31.

Sletten, M.A. (2011). *Å ha, å delta, å være en av gjengen. Velferd og fattigdom i et ungdomsperspektiv*. NOVA-report 11/11. Oslo: NOVA.

«Det trengs et mer oppsøkende initiativ mot familiene som er fattige. De tar ofte ikke selv kontakt for å få for eksempel gratiskort til fritidsaktiviteter eller delta på leir, sommerskole. Jeg tror lærerne må involveres, slik at de får konkrete tilbud til å delta på ting klassekameratene gjør. Og som de selv kan ha interesse av. Min erfaring er at foreldrene er beskjedne og flau over sin økonomiske situasjon. De er også ofte ikke så ressurssterke, så det å oppsøke tilbudene selv blir vanskelig.»

- Innspill sendt inn til Redd Barnas kampanje

«I skolekorpset vårt (foreldre-/dugnadsdrevet) vil vi gjerne tilby å dekke kontingenten for familier som trenger det, men det finnes nesten ingen muligheter til å søke støtte om dette. Det må være lettere å få tilskudd til ordinær drift for å kunne inkludere de som ikke kan betale eller bidra med dugnadsjobbing.»

- Innspill sendt inn til Redd Barnas kampanje

«Tilskuddsordningen fra Bufdir tillater ikke at vi gir støtte til kontingent/medlemsavgift. Dette BURDE vi kunne.»

- Ansatt i kommune

«Vi jobber fortsatt med ordninger som sørger for at barn og unge skal kunne låne utstyr til å delta i ordinære idrettsaktiviteter, men det er utfordrende siden man må ha et stort lager av utstyr i ulike størrelser og til ulike idretter, og at utstyret må lånes ut en hel sesong av gangen.»

- Ansatt i kommune

HVA ER STATUS I DIN KOMMUNE?

- Har kommunen kartlagt hva barn og unge opplever som de største økonomiske barrierene for deltakelse, og hva de mener er gode tiltak for inkludering?
- Er det utviklet retningslinjer for hvordan dere kan holde kostnadene for deltakelse i idrett-, kultur- og fritidssektoren så lave som mulig, og finnes det alternativer som er gratis?
- Finnes det ubyråkratiske og tilgjengelige økonomiske støtteordninger og låneordninger som dekker kontingenter, reiser og utstyr til fritidsaktiviteter? Er det mulig å låne utstyr en hel sesong av gangen? Husk at informasjon om disse ordningene bør være universelt utformet og finnes på flere språk, og rettes mot barn og unge, foreldre, fritidsarenaer og voksne som møter barn og ungdom i sitt arbeid.
- Benytter kommunen og frivilligheten seg av muligheten til å søke om støtte gjennom Bufdir sin *Nasjonale tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier*? Denne ordningen kan støtte tiltak som sikrer at alle barn og unge får delta på ferie- og fritidstilbud, uavhengig av familienes økonomi.

5) Se side 24 for mer informasjon om *Nasjonale tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier*.

TRANSPORT

I *Oppdrag 31: Rett på fritid*⁶ kommer det tydelig fram at uansett hvor barn og unge bor, så er dårlig transporttilbud en av de største barrierene for å få delta på fritidsaktiviteter. De aller fleste barn blir kjørt til organiserte fritidsaktiviteter, og det finnes knapt offentlig transport for å komme seg på disse aktivitetene.⁷

«Eg synes transporten kan tilretteleggast bedre! I min kommune er det store avstander mellom bygda og aktivitetene. Det går ikkje so ofte buss og det hindrar at ungdommane kjem seg til aktivitetene og heim. Det er dumt og bidrar til ekskludering og ikkje inkludering.»

- Innspill sendt inn til Redd Barnas kampanje

OPPDRA 31
RETT
PÅ
FRITID

BARN OG UNGE SIER:

Mange sier at de ikke kommer seg dit de vil eller skal være på egen hånd. Ikke alle foreldre kan eller vil kjøre barna til aktiviteter. Noen steder er det ingen tilgjengelig kollektivtransport etter skoletid. Hvis barna blir igjen etter skolen, så kommer de seg ikke hjem etter at aktiviteten er ferdig. Det virker som om busselskap og de som planlegger kollektivtransporten ikke vet hva barn og ungdom trenger.

FORSLAG TIL LØSNINGER:

- **Ungdomsvennlig kollektivtransport:** Barn og ungdom må være med å påvirke når og hvor buss og annen kollektivtransport skal gå. For eksempel kan barne- og ungdomsrådet samarbeide med kommunen, fylket og kollektivtransportselskapet, og fortelle om barn og unges behov, og hvor de er (og vil være) på fritiden.

- **Aktivitetsbuss:** Kommunen kan samarbeide med lag, foreninger og fritidsklubben om å opprette en eller flere bussruter som kan frakte barn og unge til og fra aktiviteter, som ligner på seniorbuss for eldre.

- **Kjøre sammen:** Foreldre bør bli flinkere til å samkjøre, og de kan bli oppfordret til dette av både kommunen og av lag og foreninger. Taxier med avtaler med kommunen kan også benyttes, som for eksempel ordningen «Hjem for en 50-lapp».

«De som bor lengst bort får ikke deltatt.»
- Ungdom i Oppdrag 31

«Det er spesielt vanskelig å komme seg på trening på egenhånd om vinteren, da er det mørkt og vi får ikke lov til å gå ut alene.»
- Ungdom i Oppdrag 31

KOMMUNENE SIER:

Kommunene har fått spørsmål om de har egne transportordninger eller tiltak for å sikre at barn og unge kommer seg til fritidsaktiviteter. Av 107 kommuner som har svart på dette, er det kun 15 kommuner som oppgir at de har ordninger eller tiltak.

86% av kommunene sier de IKKE har transportordninger eller tiltak for å sikre at barn og unge kommer seg til fritidsaktiviteter.

73 kommuner har svart på spørsmål om kommunens økonomiske støtteordninger for å sikre at barn og unge får delta på fritidsaktiviteter, dekker støtte til transport.

63% av kommunene tilbyr IKKE økonomisk støtte til transport.

Enda færre oppgir at de har transportordninger for barn og unge med særskilt behov for tilrettelegging. 104 kommuner har svart på dette, og **74 % svarer at de ikke har en slik ordning.**

74 %
svarer at de ikke har transportordninger for barn og unge med særskilt behov for tilrettelegging.

Eksempler fra ansatte i kommuner som har transportordninger:

«Taxi for 50 kr uansett avstand til og fra ungdomsklubb.»

«Vi setter opp buss til noen egne fritidsaktiviteter i ferier.»

«700 kr per semester for skyss til kulturskolen.»

HVA ER STATUS I DIN KOMMUNE?

- Er prisen på offentlig transport for barn og ungdom lav og/eller gratis slik at prisen ikke er en barriere for familier med dårlig råd? Husk at subsidierte priser bør gjelde barn helt opp til 18 år.
- Er transporttilbudet i kommunen utformet i samarbeid med barn og unge, og tilpasset deres behov og fritidsvaner? Og hvordan sikrer dere at barn og unge med nedsatt funksjonsevne eller annet behov for tilrettelegging også kommer seg til fritidsaktiviteter?

6) Se side 5 for mer informasjon om *Oppdrag 31: Rett på fritid*

7) Hjorthol, R. og Nordbakke, S. (2015): *Barns aktiviteter og daglige reiser*. TØI rapport 1413/2015

ET STED Å VÆRE

Fritidsklubben er et fristed, men også et sted hvor man kan møte nye mennesker, teste egenskaper og ferdigheter og hvor barn og unge får mulighet til å prøve nye ting. Fritidsklubber spiller en viktig rolle i forebygging av sosial eksklusjon. Barn og unge som deltar på åpne møteplasser bygger demokrati og er en viktig del av sivilsamfunnet.

«Husk på hvilken klubb man vil være, man skal selvfølgelig favne veldig mange, men man må også passe på den lille prosenten som faller utafør, de må man også få inn - fordi det er ikke så fryktelig mange, men det går fryktelig dårlig med dem.»

- Politietterforsker Eirik Husby Sæther, fra hans innlegg under Redd Barnas Barnerettighetsfrokost om møteplasser for barn og unge, 12.juni 2019

OPPDRAG 31
RETT
PÅ
FRITID

BARN OG UNGE SIER:

Mange sier at de savner et sted å 'henge', og mener at et slikt sted ville gjort at mange flere har det bra på fritiden. På fritidsaktiviteter handler det ofte om å trene, øve, og prestere bedre. Mange unge trenger – og har lyst til – å også ha fri på fritiden sin, helst sammen med venner. Da trenger de et sted de kan møtes. Ikke alle har plass eller lyst til å samle venner hjemme hos seg selv. De stedene som allerede finnes, som biblioteker eller skoleområder, er ofte stengt på ettermiddagen og i helgene. Når barn og unge ikke har et sted de føler seg velkommen eller får lov til å være, da henger de ute istedenfor. Noen henger på kjøpesenteret, andre på bensinstasjonen, og noen blir bare hjemme hos seg selv, uten å treffe noen.

«Mange spiller hjemme hos seg selv, det hadde vært kjekkere å gjøre det sammen.»

- Ungdom i Oppdrag 31

FORSLAG TIL LØSNINGER:

■ Alle kommuner og bydeler burde ha et sted der barn og unge kan møtes:

Et sted uten konkurranse og forventninger, påmelding eller kontingent. Det kan være et helt hus eller en café. Det viktigste er at barn og unge føler seg velkommen der, at de får lov til å være seg selv, og ikke opplever at de er i veien eller må være stille.

■ Barn og unge må være med på å utvikle og planlegge:

Både hva som skal skje på møteplassen, og hvordan den skal se ut. For eksempel burde det være et område der barn og unge kan lage seg enkel mat. Stedet bør ha mange stikkontakter, god wifi, et område for skole- og gruppearbeid, og en plass der man kan sitte og game sammen.

■ Det burde være en utlånsordning på møteplassen:

Med for eksempel turutstyr, sykler, ski og verktøy. Da venner barn og unge seg til at utstyr kan lånes og deles på, og de får samtidig mulighet til å prøve noe nytt uten at det koster penger.

■ Åpningstider:

Voksne bør ha ansvaret på møteplassen, men det er lurt om ungdommer også får mulighet til å jobbe der, f.eks. kvelds- og helgevakter. Slik kan unge få jobbtrening, og det er en løsning på en av de største utfordringene: at stedet må være mye åpent. Ikke bare et par kvelder i uka. Barn og unge må vite at de (nesten) alltid kan gå dit, også i helgene. Da er det mange som ikke har noe å gjøre.

«Det er ingen steder å være her hvis man ikke liker idrett.»

- Ungdom i Oppdrag 31

KOMMUNENE SIER:

Nesten alle kommunene svarer at de har en fritidsklubb for barn og unge.

Det varierer hvem tilbudet er for. De fleste kommuner svarer at de har et fritidsklubbtilbud for barn og unge i alderen 12-18 år. Bare noen få kommuner oppgir at de har en fritidsklubb for barn mellom 4-11 år.

Det er store variasjoner i åpningstider. Flertallet har åpent 2-3 dager i uken etter skoletid, til ca. kl. 20 eller 22. Dette avhenger av om det er en juniorklubb eller ungdomsklubb. En kommune svarer at de har

åpent alle hverdager fra kl. 14-21. En annen kommune oppgir at fritidsklubben er åpen bare hver tredje uke, eller en fredag i måneden per aldersgruppe.

Det ble også spurt om møteplassene er tilgjengelig for alle og universelt utformet. 95 kommuner har svart på dette spørsmålet.

32 % av kommunene oppgir at barn og unges møteplasser i kommunen IKKE er universelt utformet.

Eksempler på åpningstider fra ansatte i kommuner:

«Alle hverdager 14-21.»

«Ungdommene drifter den selv, og den er åpen deretter.»

«Annehver fredag fra kl. 19 – 23.»

«Mandag til torsdag. I tillegg er det enkelte helgearrangement.»

HVA ER STATUS I DIN KOMMUNE?

- Har barn og unge steder å møtes i nærmiljøet som er gratis og ikke krever påmelding?
- Er disse møteplassene universelt utformet slik at alle kan delta på lik linje, uavhengig av funksjonsevne?
- Har barn og unge innflytelse i alle beslutningsprosesser om og på møteplassene?
- Er det transportmuligheter knyttet til møteplassene, slik at barn og unge kommer seg hjem ved stengt tid?

INFORMASJON OG SPRÅK

For at barn og unge skal fritt kunne delta i fritidsaktiviteter er det viktig at det finnes oppdatert informasjon om aktivitetene i nærmiljøet. I tillegg må det finnes relevant informasjon om støtte- og utlånsordninger og transportmuligheter.

OPPDRAG 31
RETT
PÅ
FRITID

BARN OG UNGE SIER:

Det er flere utfordringer knyttet til språk og informasjon. Mange vet ikke om alle fritidstilbudene som finnes, fordi informasjon bare gis til de voksne. Informasjonen kan også være på et språk barn og voksne ikke forstår. Når informasjon om fritidstilbud kun blir gitt til foreldre, er det ikke alt som kommer videre til barna deres, enten fordi foreldrene glemmer det, ikke forstår det, eller velger å ikke informere om det. Det siste kan skyldes at foreldrene ikke liker den typen aktiviteter. For barn og ungdom som er nye i Norge, er det vanskelig å vite om hva som finnes av aktiviteter, hva aktiviteten går ut på, og hva som er vanlig at andre barn og unge er med på.

FORSLAG TIL LØSNINGER:

■ Man trenger informasjon:

Barn og unge må få vite om hva som skjer, og at aktivitetene passer for 'en som meg'. Foreldre må også forstå hva aktivitetene handler om.

■ Hver kommune kan ha en fritidskoordinator:

En ansatt i kommunen som har ansvar for å ha oversikt over tilbudet, og som skal formidle informasjon om fritidstilbudet til barn og unge. Informasjonen bør gis til familiene deres, og til lærere og andre voksne i roller som har med barn og unge å gjøre.

■ Lag og foreninger kan ha en fadderordning:

Barn og unge som allerede deltar på aktiviteten kan være med på å spre informasjon om tilbudet, og også være sammen med nye barn og unge første gang de drar på aktiviteten. Dette vil gjøre fritidsaktivitetene mer inkluderende.

«Vi har mange aktiviteter her, men det er så dårlig informasjon at nesten ingen ungdommer vet om det.»

- Ungdom i Oppdrag 31

«Jeg får ikke beskjed om kamper lenger. Jeg vet ikke hvorfor det er sånn. Før fikk jeg mail, men ikke nå. Vet ikke når det er kamper, bare hvis de i klassen sier når det er, men noen ganger får jeg ikke høre det før etter at det har vært.»

- Gutt som kom til Norge som flyktning sammen med familien, deltager i Redd Barnas prosjekt «En god nabo».

«Det var ikke så vanskelig å kjøre barna til og fra trening, det vanskeligste var å finne ut hvordan man skulle melde dem på aktiviteter, hvor på nettet man skulle gjøre dette og hvordan man skulle betale for det.»

- Far som kom til Norge som flyktning sammen med familien, deltager i Redd Barnas prosjekt «En god nabo».

KOMMUNENE SIER:

102 kommuner har svart på spørsmål fra Redd Barna om de har en oversikt over aktivitetstilbud som finnes for barn og unge.

Nesten 70 % oppgir at de har en oversikt over hvilke aktivitetstilbud som finnes for barn og unge i kommunen.

De fleste kommunene formidler denne informasjon via sine nettsider. Omtrent halvparten benytter seg av sosiale medier for å formidle informasjon om aktivitetstilbudet. De mer tradisjonelle kanalene som foreldremøter, FAU eller ranselpost, er det en del færre som bruker. Andre måter å få ut informasjon på er lokale medier, ulike kulturkalendere på nett, frivillighetssentralenes hjemme-

sider, brosjyrer, og åpne møter med lag og foreninger.

I undersøkelsen ble det også spurt om denne informasjonen finnes på flere språk.

Kun 2 kommuner svarer at de har informasjon på andre språk enn norsk om aktivitetstilbud som finnes for barn og unge.

I tillegg ble kommunene stilt spørsmålet: finnes informasjon om økonomiske støtteordninger på flere språk? 60 kommuner har svart på dette.

Kun 4 kommuner sier at de har informasjon om økonomiske støtteordninger på andre språk enn norsk.

En kommune svarer at fremmedspråklige får informasjon om støtteordninger når de er i kontakt med kommunen eller frivilligsentralen. Andre sier at de bruker tolk i veiledningen, og informerer gjennom flyktningetjenesten.

«Ikke så vidt jeg vet, men flyktningetjenesten bruker mye tid på å forsikre seg om at barna får den støtten de trenger for å delta på aktiviteter.»

- Ansatt i kommune

HVA ER STATUS I DIN KOMMUNE?

- Hvem i kommunen har ansvar for at det finnes en oppdatert oversikt over relevante støtteordninger, lånemuligheter og aktiviteter i kommunen? Og hvordan formidles denne informasjonen til barn og unge, foreldre, fritidsarenaer og til andre voksne som møter barn og ungdom i sitt arbeid?
- Finnes den overnevnte informasjonen på alle relevante språk? Og er den universelt utformet slik at den er tilgjengelig for alle?

TILRETTELEGGING

Barn og unge med nedsatt funksjonsevne deltar i mindre grad enn barn flest i organiserte fritids- og idrettsaktiviteter.⁸ Disse barna har også et mindre variert fritidstilbud enn andre.⁹ Mangel på tilrettelegging hindrer barn og unge med nedsatt funksjonsevne i å delta på lik linje med andre barn.

«I kommunen finnes det en del tilbud til barn og unge med funksjonsnedsettelse. Men det finnes ingen oversikt over disse. Det synes jeg kommunen burde lage. De som trenger disse tilbudene må ofte dra til andre steder for å finne noe som passer deres interesser.»

– Innspill sendt inn til Redd Barnas kampanje

OPDRAG 31
RETT
PÅ
FRITID

BARN OG UNGE SIER:

Barn og unge ser flere utfordringer knyttet til tilrettelegging. Mange steder er det lite mangfold i typen aktiviteter for barn og unge, og dette kan gå spesielt ut over barn og ungdom med funksjonsnedsettelse. Og det som finnes, informeres det ikke godt nok om. Det legges ikke til rette for at alle kan være med, og det mangler transport og hjelpemidler. Slik blir barn og unge utestengt fra fritidsarenaene der klassekamerater og andre venner er.

Barn og unge mener løsningene presentert under «informasjon og språk», også kan fungere for tilrettelegging.

FORSLAG TIL LØSNINGER:

■ **God nok informasjon:** Barn og unge må få vite om hva som skjer, og at aktivitetene passer for 'en som meg'. Foreldre må også forstå hva aktivitetene handler om.

■ **Lag og foreninger kan ha fadderordninger:** Slik at barn og unge som allerede deltar kan bidra til å spre informasjon. Fadderne kan også være med nye barn på aktiviteten første gang.

■ **Hver kommune bør ha en fritidskoordinator:** Som jobber for et inkluderende fritidstilbud for alle barn, og som har kunnskap om transport, muligheter for hjelpemidler og støtteordninger.

BPA – brukerstyrt personlig assistanse: Personer med nedsatt funksjonsevne med stort assistansebehov har rett til å få assistansen organisert som BPA. Målsettingen med BPA er at personer med funksjonsnedsettelse og behov for assistanse får mulighet til å leve et selvstendig og aktivt liv. BPA dekker praktisk og personlig assistansebehov i og utenfor hjemmet.¹⁰

Målet med **universell utforming** er å gjøre samfunnet enklere å orientere og bevege seg i for så mange som mulig, og å utforme omgivelsene på en måte som ivaretar hele befolkningens variasjon i funksjonsevne. Det er en menneskerett å få delta i samfunnet. Universell utforming er en måte å oppnå dette på. Se mer om dette på bufdir.no/uu

8) Wendelborg, C. & Paulsen, P. (2014) «Inkludering i skolen - inkludering på fritida?» i J. Tøssebro, & C. Wendelborg (Red.), *Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger* (s.59-78). Oslo: Gyldendal Akademisk.

9) Kulturdepartementet (2008): *Kartlegging av fritidstilbudet til barn og unge med nedsatt funksjonsevne*

<http://docplayer.me/6153873-Kunnskapsdepartementet-kartlegging-av-fritidstilbudet-til-barn-og-unge-med-nedsatt-funksjonsevne.html>

10) Norges Handikapforbund - *Brugerstyrt personlig assistanse (BPA)*: <http://www.nhf.no/rettigheter/brugerstyrt-personlig-assistanse-bpa>

KOMMUNENE SIER:

Kommunene har fått spørsmålet: har kommunen egne fritidstilbud med enkelte grupper av barn som målgruppe? 66 kommuner har svart på dette spørsmålet.

48% av kommunene oppgir at de har egne fritidstilbud for enkelte grupper av barn.

Videre har vi spurt hvilke barn dette gjelder for. 32 kommuner har svart på dette, **hvor 84% oppgir at det gjelder barn med nedsatt funksjonsevne.**

Kommunen har svart på spørsmål om de har transportordninger for at barn og unge med særskilte tilretteleggingsbehov kan komme seg til og fra aktiviteter på fritiden. Det kan være barn og unge som

bruker rullestol, mobilitetsstokk eller som har andre funksjonsnedsettelse. 104 kommuner har svart på dette.

26 % svarer at de har transportordning for barn og unge med særskilte tilretteleggingsbehov.

Det ble også spurt om møteplassene for barn og unge i kommunen, for eksempel fritidsklubber eller ungdomskafeer, er universelt utformet slik at alle kan delta. 95 kommuner har svart på dette.

68 % av kommunene oppgir at barn og unges møteplasser i kommunen er universelt utformet.

En kommune forteller at de har flere møteplasser for barn og unge, og at noen er universelt utformet og andre ikke. Ikke alle møteplassene er i kommunal regi, noen drives av frivillige organisasjoner eller av trossamfunn.

68 %
av kommunene
oppgir at barn og unges
møteplasser i kom-
munen er universelt
utformet.

HVA ER STATUS I DIN KOMMUNE?

- Har barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne blitt invitert til å kartlegge hvordan de opplever forholdene i sin kommune? Har de innflytelse på utformingen av aktivitets- og transporttilbudet som finnes?
- Er informasjon om aktivitetstilbud, økonomiske støtteordninger og låneordninger universelt utformet, og tilpasset alle barn og familier i kommunen, uansett språkkunnskap og funksjonsevne?
- Sikrer kommunen god og tilstrekkelig assistanse (BPA) til barn og unge med nedsatt funksjonsevne slik at de kan delta på fritidsaktiviteter?

PSYKISK HELSE OG PRESTASJONSPRESS

Mange unge sliter i perioder psykisk. Dette henger blant annet sammen med økende individualisering og et sterkere press om å lykkes i skolen.¹¹

OPPDRAG 31
RETT
PÅ
FRITID

BARN OG UNGE SIER:

Det å være i aktivitet og å være sammen med venner har en positiv effekt på unges psykiske helse. Men hvis du sliter med følelsen av å ikke være god nok, kul nok, eller inkludert i en vennegjeng, kan dette gjøre at du ikke har lyst til å være med på aktiviteter. Noen tør ikke å begynne på fritidsaktiviteter, fordi de føler at de ikke er flinke nok. Selv barn på bare 8 år har fortalt at de føler at det er for sent å begynne på noe nytt, fordi de andre er så mye flinkere allerede.

Barn som blir mobbet på skolen kan oppleve å bli mobbet også på fritiden. Trenere, lagledere og andre voksne er ikke alltid så flinke til å forstå hva som foregår, eller til å håndtere slike situasjoner. Noen ganger kan også aktiviteten i seg selv være med på å skape et ekskluderende miljø, fordi måten trenere eller ledere snakker på eller deler inn i grupper kan oppleves som mobbing. Når det er mye fokus på prestasjon og kropp, kan det være med på å forsterke et skille mellom de som er flinke og populære, og de som ikke er det. Mange føler personlig ansvar for at laget eller foreningen ikke presterer godt nok. Når lag

er delt inn etter prestasjonsnivå, får barn og unge bare være sammen med de andre som er på samme nivå, selv om de helst vil være med vennene sine.

Mange opplever mye press på skolen; det kan være så mye lekser at de ikke har tid til aktiviteter.

Mobbing og prestasjonspress kan være store hindringer for at barn og unge deltar og har det bra på fritiden.

FORSLAG TIL LØSNINGER:

- **Kunnskap blant voksne:** Trenere, instruktører, ledere og andre må få kunnskap om psykisk helse, sånn at de kan se hvilke barn som sliter og støtte dem. Voksne må lære hvordan de kan ta tak i mobbing og inkludere alle, og de må lære seg å ikke mobbe selv. Mobbeombudet i fylket kan holde kurs i psykisk helse og inkludering, og lære opp voksne som jobber med barn og unge. Mobbeombudet kan også hjelpe dem som opplever mobbing eller utestengelser selv.

«Hvis det har skjedd noe på skolen, kan man grue seg til fritidsaktiviteten.»

- Ungdom i Oppdrag 31

- **Tilbud til alle:** Mange barn og unge har lyst til å bli gode i det de driver med på fritiden. Enda flere har mest lyst til å gjøre en aktivitet sammen med venner og ha det gøy, uten konkurransejaget. Det er ikke alltid nødvendig å dele inn etter prestasjoner eller kjønn. Det burde være mange forskjellige tilbud, som alle kan være med på.
- **Mindre press på skolen:** Ungdom kan føle at det er så mye lekser og skolearbeid at de må slutte på aktiviteter. Derfor burde skoler og lærere koordinere oppgaver og lekser slik at unge har mulighet til å være aktive på fritiden.

«Man tør ikke begynne fordi det er så høyt nivå. Hvis man ikke begynner i 1.klasse er det for sent.»
- Barn i Oppdrag 31

«All ungdom bør ha et trygt sted etter skoletid hvor de kan ha det gøy, treffe venner og få nye venner. Dette gir ungdom bedre psykisk helse gjennom bl.a. opplevelsen av tilhørighet, inkludering og trygge omgivelser. Både bedre psykisk helse og forebygging av kriminalitet er begge god samfunnsøkonomi å satse på.»

- Innspill sendt inn til Redd Barnas kampanje

HVA ER STATUS I DIN KOMMUNE?

- Har voksne som jobber og deltar på fritidsarenaen kunnskap om barn og unges psykiske helse?
- Finnes det opplæring/kurs i psykisk helse og inkludering rettet mot voksne på fritidsarenaen?
- Er det steder og aktiviteter der barn og unge kan møtes på tvers av alder og kjønn, som ikke er preget av konkurranse mellom de som deltar?

11) Bakken, A. (2018). Ungdata 2018: Nasjonale resultater. NOVA Rapport 8/18. Oslo: NOVA.

FORDOMMER OG HOLDNINGER

Fordommer og diskriminering handler om å stenge barn ute på bakgrunn av hvem de er eller hvor de kommer fra. Negative kommentarer, hets i kommentarfelt eller undervurdering av barns evner og interesser kan ekskludere barn og unge fra viktige oppvekstarenaer.

Fordommer kan skyldes manglende kunnskap, og frykt for det som kjennes fremmed eller annerledes. Rundt om i Norge finnes det barn som holdes utenfor og ikke får delta på fritidsaktiviteter på grunn av blant annet legning, funksjonsevne, etnisitet eller kjønn. Forskning viser at barn og unge med minoritetsbakgrunn møter fordommer knyttet til deres språk, utseende eller væremåte¹², og 1 av 3 mennesker med funksjonshemming har vært utsatt for hatytring¹³.

Barn kan møte fordommer fra foreldre, lærere, trenere, andre voksne de er sammen med på fritiden og fra jevnaldrende.

Redd Barna har snakket med ulike barn og unge som forteller om hvordan fordommer kan hindre deltakelse på fritidsaktiviteter.

HER ER EKSEMPLER:

- Klassen til en 15 år gammel gutt skal på badetur som skoleavslutning. Fordi han bruker rullestol mener skolen det er bedre at han drar og mater ender, alene med assistenten sin.
- 14-åringen kan ikke svømme. I landet hun kommer fra er det ganske vanlig. Hun spør foreldrene sine om hun kan melde seg på et svømmekurs, men de sier nei fordi de mener svømming ikke er viktig. Voksne som kjenner jenta, antar at hun ikke har lyst til å delta på svømmekurs på grunn av hennes familiebakgrunn. Derfor spør de henne ikke om hun vil være med, og de snakker heller

ikke med foreldrene hennes. Det ender med at jenta ikke deltar på svømmekurset.

- Trakassering i idretten, skjellsord og hets kan stenge barn og unge ute. På fotballbanen er «jævla homo» et vanlig skjellsord, noe som kan gjøre at barn og unge ikke føler seg velkomne, og de uteblir fra trening.

«Vi fant ut at mange aktiviteter her kan du ikke gjøre hvis du er gutt, for eksempel håndball. På håndballen er det bare jenter».

- Ungdom i Oppdrag 31

HVA ER STATUS I DIN KOMMUNE?

- Har trenere, foreldre, lærere og andre voksne som møter barn og unge på fritidsarenaen kunnskap og bevissthet om hvordan de skal motarbeide fordommer og diskriminering?
- Finnes det tiltak rettet mot barn og unge for å motarbeide hatytringer og mobbing? Har barn og unge fått være med på å utforme tiltak? Har tiltakene blitt evaluert for å se om de har en forebyggende effekt?

12) Kulturdepartementet (2014): *Kom igjen, jenter! Jenter med minoritetsbakgrunn og deltakelse i organisert idrett.* https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/inkludering-i-idrettslag/rapport_minoritetsutvalg_kom-igjen-jenter-01april2014.pdf
13) Olsen, T., Solstad Vedeler, J., Eriksen, J., Elvegård, K. (2016): *HATYTRINGER Resultater fra en studie av funksjonshemmedes erfaringer*, Nordlandsforskning, Bodø: Nordlandsforskning AS

«Jeg kjenner det i magen. Det er som en stein. En tung og skarp en. Og for hver gang så vokser den. Det er så vanskelig å tyde. Fordi det er så vanlig. Så jævlig vanlig. Av og til så ser jeg det ikke selv engang. Men jeg føler det. Jeg kjenner det. Et slag i magen. Steinen er tilbake og jeg føler meg igjen tom. Verdiløs, alene og liten. Jeg blir så jævla liten når jeg blir diskriminert. Fordi da er jeg ikke meg. Jeg er bare tusen merkelapper. Jeg blir en feil, en vare med produksjonsfeil. Jeg blir fratatt min frihet og mine rettigheter. Funksjonshemmede blir sterkt diskriminert i dagens samfunn. Jeg er ikke alene om å føle på steinen i magen, men det er ofte en usynlig kamp. Det er som om diskriminering av funksjonshemmede blir gjemt bort. Vi er likeverdige borgere. Som likeverdige borgere vil vi yte vår plikt, og kreve vår rett. Men da må vi få muligheten til å gjøre det. Jeg kjenner det i magen. Klumpen den er der fremdeles, men i dag kjenner jeg et håp. Vi er her i dag fordi vi står opp for det vi tror på. Vi står opp for et samfunn der alle har frihet – fordi delvis frihet er ingen frihet.»

- Marianne Knudsen, nestleder i Norges Handikapforbunds Ungdom. Dette er en del av talen hun holdt under Stolthetsparaden i Oslo 2019.

Alle barn og unge har rett til lek og fritid

Barnekonvensjonen

FNs konvensjon om barnets rettigheter slår fast at alle barn, som er alle mennesker under 18 år, har de samme rettighetene. Stater som har ratifisert barnekonvensjonen forplikter seg til å sikre at alle barn får sine rettigheter oppfylt, og det er nasjonale og lokale myndigheter som har overordnet ansvar for dette. Barnekonvensjonen har vært en del av norsk lov siden 2003.

Barnekonvensjonens artikkel 31 gir alle barn rett til hvile og fritid, til lek og rekreasjon som er tilpasset barnets alder, og til å fritt ta del i kunst og kulturliv.

Fritidserklæringen forplikter

I 2016 signerte regjeringen, kommunene og en rekke frivillige organisasjoner, inkludert Redd

Barna, en erklæring om å gi alle barn tilgang til fritidsaktiviteter. Alle som har signert Fritidserklæringen¹⁴ forplikter seg til å jobbe for å sikre at alle barn i Norge har mulighet til å delta jevnlig på minst én organisert fritidsaktivitet, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon.

Nasjonal tilskuddsordning og knutepunktfunksjon

Alle kommuner som mottar midler fra *Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier*¹⁵, som driftes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, må ha en knutepunktfunksjon som skal bidra til å realisere målet i Fritidserklæringen.

Knutepunktfunksjonen har en viktig rolle i arbeidet med å sikre

inkludering av alle barn på fritidsarenaen. Funksjonen skal ha oversikt over og bidra til å koordinere det frivillige og offentlige arbeidet i kommunen som er rettet mot barn i lavinntektsfamilier.

Knutepunktfunksjonen skal samle kunnskap om lokale forhold knyttet til barn i lavinntektsfamilier, og dele erfaringer med frivilligheten og andre som jobber med fagfeltet. Knutepunktfunksjonen skal være et kontaktpunkt i kommunen for frivillige organisasjoner som jobber med inkludering av barn¹⁶. Det skal opplyses om kontaktinformasjon og oppgaver til knutepunktfunksjonen på kommunens nettsider.

Barnekonvensjonen er et viktig redskap for å fremme barns velferd og livskvalitet (...). Norge har fortsatt store utfordringer med hensyn til å kunne gi alle barn og unge like og reelle muligheter til lek, kultur og fritid. Den store graden av kommunalt selvstyre kan bidra til sosiale og kulturelle forskjeller i det tilbudet som gis. I kommentarene fra FNs Barnekomité til Norges implementering av barnekonvensjonen fra 2010 uttrykkes det fortsatt bekymringer for at «det er for stor variasjon i kommunenes implementering av barns rettigheter i tjenestene, både med hensyn til omfanget av slike tjenester og innenfor hvilke rammer de ytes. Komiteen er også bekymret for at mangelen på samordning skal føre til at utsatte grupper av barn, hvis rettigheter har en tendens til å bli neglisjert, blir offer for mangler i implementeringen av deres rettigheter.»¹⁷

- Fra boken *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*

14) https://www.regjeringen.no/contentassets/42fc032208724215886755da5d165f1e/folder_fritidserklaeringen.pdf
15) https://www.bufdir.no/Tilskudd/Soke_om_tilskudd/Barn_og_ungdom/lavinntekt/
16) https://www.bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Samarbeid_pa_tvers_av_sektorer/Knutepunktfunksjonen
17) Kjørholt, A.T. (2016): «Retten til lek og fritid» i *Høstmølingen*, N., Saga Kjørholt, E. og Sandberg, K. (red) (2016): *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*, 3 utgave. Universitetsforlaget.

5 tips til hvordan din kommune kan sikre barn og unges rett til lek og fritid

Barnekonvensjon art. 31 gir alle barn rett til hvile, fritid og lek. Å få være med på fritidsaktiviteter bidrar til tilhørighet, fellesskap og mestingsfølelse. Barn får prøve ut interesser og utvikle talenter, treffe venner og utvikle sosiale ferdigheter. Selv om mange er aktive på fritida, er det fortsatt barn og unge som holdes utenfor. Dette må vi gjøre noe med!

Her er 5 tips til hvordan din kommune kan sikre en inkluderende fritidsarena:

1 Lytt til barn og unge og gi dem mulighet til innflytelse

Artikkel 12 i barnekonvensjonen gir barn rett til å gi uttrykk for sine synspunkter i alle saker som angår dem. Når barn og unge får være med og identifisere utfordringer og løsninger, kan vi sammen utvikle treffsikre og bærekraftige tiltak. Legg til rette for medvirkning fra ulike barn og unge, og samarbeid gjerne med barne- og ungdomsrådet.

2 Lag en handlingsplan for inkluderende fritid

Barnekonvensjonen, konvensjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse, norsk lov og Fritidserklæringen gir alle barn og unge rett til å delta på fritidsarenaen. Men dette må konkretiseres og forankres i kommunens egne planer og tiltak. Det er viktig å samarbeide tett med frivilligheten i dette arbeidet, for å lage helhetlige og langsiktige planer. Sjekk ut www.allemed.no

3 Støtteordninger og informasjon

Sørg for oppdatert og tilgjengelig informasjon om fritidstilbudet i kommunen, og sikre økonomiske støtteordninger og låneordninger som dekker kontingent, reise, og utstyr. Informasjon må være universelt utformet og finnes på flere språk, og bør rettes mot barn og unge, foreldre, fritidsarenaer og voksne som møter barn og ungdom i sitt arbeid.

4 Møteplasser for barn og unge

Barn og ungdom trenger et sted å være uten prestasjonspress som er gratis og ikke krever påmelding. Lokalene må være universelt utformet slik at alle kan delta på lik linje. Barn og unge må få innflytelse i alle beslutningsprosesser som handler om møteplassen. Husk transportordninger som sørger for at barn og unge kommer seg hjem når fritidsklubben stenger!

5 Transporttilbud tilpasset barns behov

Offentlig transport er ofte tilpasset skolerutene, men ikke hva barn gjør på fritiden. Kommunen bør kartlegge og utvikle transport basert på barn og unges behov, som er universelt utformet og tilpasset ulik funksjonsevne. Inviter veldig gjerne barn og unge til å være med på en slik kartlegging. Transporttilbudet må ha lave priser og/eller være gratis for barn opp til 18 år.

Lykke til med å oppfylle barn og unges rett til lek og fritid!

BARNEKONVENSJONEN I KORTVERSJON

– omskrevet for barn av Redd Barna

1 og 2 Gjelder alle barn under 18 år

Alle mennesker under 18 år regnes som barn. Alle barn har de samme rettighetene.

3 Til barnets beste

Alle tiltak som angår barn, skal ta hensyn til barnets beste.

4 Statens ansvar

Staten har ansvaret for at alle barn får sine rettigheter oppfylt.

5 og 18 Foreldreansvaret

Foreldrene har hovedansvaret for å oppdra barn.

6 Rett til liv

Alle barn har rett til å vokse opp.

7 og 8 Identitet

Alle barn har rett til et navn og en nasjonalitet, og de har rett til å beholde disse.

9 Holde familien sammen

Ingen barn skal skilles fra foreldrene sine mot sin vilje hvis det ikke er til barnets beste.

10 og 22 Føre familier sammen

Alle flyktningbarn skal gis beskyttelse, humanitær hjelp og hjelp til å komme sammen med familien sin igjen.

11 Ulovlig bortføring og tilbakehold

Ingen barn skal tas ulovlig ut av et land eller hindres fra å reise tilbake.

12 Å si sin mening

Alle barn har rett til å si sin mening og til å bli hørt i saker som angår dem.

13 og 17 Få og gi informasjon, massemedier

Alle barn har rett til å søke etter, motta og gi informasjon. Staten skal beskytte barn mot skadelig informasjon.

14 og 15 Frihet til å tenke, tro og delta

Alle barn har rett til å tenke og tro på det de selv ønsker. Barn har rett til å delta i organisasjoner.

16 Privatliv

Alle barn har rett til privatliv.

19 Beskyttelse mot misbruk

Staten skal beskytte alle barn mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttning fra foreldre og andre omsorgspersoner.

20 Barn uten familie

Alle barn uten familie har rett til beskyttelse og omsorg.

21 Adopsjon

Adopsjon av barn skal foregå slik loven bestemmer, og være til barnets beste.

23 Funksjonshemmede barn

Alle barn med funksjonshemninger har rett til et godt liv, og de har krav på spesiell støtte.

24 Helse

Alle syke barn har rett til den beste medisinske behandling staten kan gi.

25 Barn under offentlig omsorg

Alle barn på sykehus, barnehjem og andre institusjoner har krav på at det følges nøye med på hvordan de har det.

26 Sosialtjenester

Foreldre skal gi barn økonomisk trygghet, og staten skal hjelpe foreldrene med dette når dette er nødvendig.

27 Levestandard

Alle barn har rett til god nok levestandard slik at de har det de trenger for å leve og for å ha en meningsfylt hverdag.

28 og 29 Utdanning

Alle barn har rett til utdanning som gir dem mulighet for utvikling.

30 Minoriteter og urbefolkning

Alle minoritetsbarn har rett til å snakke sitt eget språk, ha sin egen kultur og sin egen tro.

31 Lek og fritid

Alle barn har rett til hvile, fritid og lek.

32 Barnearbeid

Alle barn skal beskyttes mot økonomisk utbytting. Arbeid skal ikke svekke muligheten til å gå på skole eller utvikle seg.

33 Narkotika og rus

Alle barn skal beskyttes mot ulovlig bruk, salg og produksjon av narkotiske stoffer.

34, 35 og 36 Utnyttning

Alle barn skal beskyttes mot alle former for utbytting (for eksempel seksuelt misbruk, bortføring og salg).

37 Fengsel og tortur

Alle barn skal beskyttes mot tortur og umenneskelig behandling.

38 Barn i krig

Alle barn under 15 år skal beskyttes mot å bli vervet som soldater eller å delta i krig. I noen land er aldersgrensen 18 år.

39 Hjelp til å få det bra igjen

Alle barn som er blitt misbrukt, utnyttet eller forsømt, skal få hjelp til å få det bra igjen.

40 Beskyttelse ved lovbrudd

Alle barn som er anklaget eller dømt for lovbrudd, har rett til en behandling som sikrer deres verdighet og fremmer deres respekt for menneskerettighetene.

41 Når andre lover er bedre

Barnekonvensjonen gjelder ikke hvis andre nasjonale eller internasjonale lover sikrer barnet på en bedre måte.

42 Få vite om barns rettigheter

Staten skal sørge for at barn og voksne blir kjent med Barnekonvensjonen.

ALLEMED er et gratis verktøy som skal gjøre det lettere for kommuner og ungdomsorganisasjoner å inkludere barn og unge i fritidsaktivitet, uavhengig av familiens økonomi. Verktøyet brukes til å skape diskusjon og finne gode løsninger på hva dere kan gjøre for å få alle med. Verktøyet finner du på allemed.no

På **Bufdir** sine nettsider finner du mange nyttige ressurser om medvirkningsprosesser med barn og unge, kommunale tall og fakta om barn som vokser opp i lavinntekt (barnefattigdom.no), og informasjon om barn og unge med nedsatt funksjonsevne deltakelse på fritidsarenaen. Se bufdir.no

Veileder i arbeidet med ungdomsråd er en veileder for sekretærer og koordinatører, og er et verktøy som kan tas i bruk i arbeidet med å sikre barn og unge reell innflytelse i sine egne lokalsamfunn. Den er utarbeidet av BURO (Barne- og ungdomsrådet i Oslo) for [Bufdir](http://bufdir.no).¹⁸

Ungdom og Fritid – Landsforeningen for fritidsklubber og ungdomshus er en demokratisk barne- og ungdomsorganisasjon for brukere, ansatte og frivillige i kommunalt støttede fritidsklubber, ungdomshus og lignende åpne møteplasser. Ungdom og Fritid har tilgjengelig veileder for utvikling av fritidsklubber, kvalitets-kriterier, og klubbundersøkelser som sier hvordan det står til med fritidsklubber og åpne møteplasser i Norge. ungdomogfritid.no

LNU – Landsrådet for Norske Ungdomsorganisasjoner jobber for at barn og unge skal bli hørt og lyttet til – både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. De har laget fem grunnleggende prinsipper for reell og meningsfull ungdomsmedvirkning som du finner under ressursmateriell på deres nettside. lnu.no

I rapporten **Oppdrag 31: Rett på fritid** finner du mer utfyllende funn fra prosjektet knyttet til hver enkelt barriere, og du kan ta i bruk en medvirkningshåndbok for å gjennomføre lignende prosjekt i din kommune. reddbarna.no/rapport-oppdag31

Hvordan kan kommunen tilrettelegge for at alle kan delta, uansett funksjonsevne? Samarbeid med rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne i din kommune.

Les mer, finn ressurser hos og ta kontakt med interesse- og rettighetsorganisasjonene for mennesker med nedsatt funksjonsevne:

SAFO - Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner er paraplyorganisasjonen for Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Foreningen Norges Døvblinde (FNDB).

FFO er Norges største paraplyorganisasjon for organisasjoner av funksjonshemmede og kronisk syke.

Ungdomsorganisasjonene: Norges Handikapforbunds Ungdom og Unge Funksjonshemmede

Stopp Hatprat er en ungdomsbevegelse for menneskerettigheter og mot hatprat på nett. Stopp Hatprat gir unge mennesker, ungdomsorganisasjoner og andre, verktøy, kunnskaper og ferdigheter som er nødvendige for å gjenkjenne hatprat og handle mot menneskerettsbrudd på nett. stopphatprat.no

¹⁸ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011): *Veileder i arbeidet med ungdomsråd, en håndbok for sekretærer og koordinatører* https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn20og20ungdom/veileder_arbeid_ungdomsraad.pdf

Redd Barna har spurt norske kommuner om hva de gjør for å sikre en inkluderende fritidsarena. De mest sentrale funnene presenteres i denne rapporten. Du får også høre hva barn og unge sier er de største utfordringene knyttet til deltakelse på fritidsaktiviteter og deres konkrete forslag til løsninger. Sammen er dette kunnskap og verktøy som du kan bruke i arbeidet med å skape en fritidsarena der alle kan delta.

Redd Barna vil ha hele Norge på banen. Dere kan skape endring og gjøre en forskjell, slik at alle barn får mulighet til å delta på fritidsaktiviteter og ha det bra på fritida!

Redd Barna

Besøksadresse
Redd Barna
Storgata 38, 0182 Oslo

Postadresse:
Redd Barna
P.O. Box 6902, St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Tlf: 22 99 09 00
post@reddebarna.no
www.reddebarna.no